

Já a Science slam aneb „imaginativní vědecká reinkarnace výzkumné teze s výsledkem přístupné alternativy pro nepoučené“¹

Martina Bruzlová, FF MU, Ústav religionistiky

e-mail: bruzlova.m@seznam.cz

Již pátým rokem studuji religionistiku na filosofické fakultě. Prošla jsem si počátečním obdobím paniky z obrovského množství informací, které se na mě hrnuly, přešla jsem do fáze zklidnění a hledání vlastního zájmu a skončila u zjištění, že potřebuji prozkoumat více vědeckých světů. Prvním impulsem se stala informace, že náš ústav pracuje na projektu, jehož cílem je informování středoškolských učitelů o možnostech výuky tématu náboženství. Myšlenka ve mně zůstala, v jednom z projektů během studia jsem ji oprášila a propojila svět religionistiky a pedagogiky. Prošla jsem několika fázemi, než se zrodila konečná podoba mého výzkumu. Prvním krokem se stal zájem o výuku tématu náboženství na školách. Chtěla jsem vědět, jakým způsobem se náboženství učí, v jakých předmětech atd. Vývoj pokračoval a já se od učitele obrátila k žákům s otázkou, jak vlastně chápou předkládané informace. Co se děje v jejich hlavách? A pak už vedla přímá cesta ke zjištění, že dítě přece samo některé informace zná a využívá v procesu učení. Začala jsem se zajímat o dětské vnímání světa a jeho proměny v procesu vyučování. Náboženství ale nezmizelo z mého výzkumu, pouze se z kontextu předmětů a metod učení přesunulo do osobního poznávacího prostoru žáka a jeho pojetí světa. Začala jsem procházet teoretické publikace a snažila se dozvědět o dětském pojetí co nejvíce. Pokoušela jsem se pochopit, jak důležitou roli hraje v rámci vzdělávacího procesu, jaké existují přístupy k výuce obecně a co se nyní odehrává za změny v rámci celého systému. Nakonec na téma dětské pojetí vznikla má bakalářská práce a jediné, co ji spojovalo s religionistikou, byl návrh výzkumu dětského pojetí náboženství. Pro mne práce znamenala důležitý vstup do problematiky a zároveň odrazový můstek pro další zkoumání. Rozhodla jsem se jít do terénu a zjistit dětský pohled na téma náboženství. Ráda si s dětmi povídám, mají specifický způsob vyjadřování, a když se mi podaří nahlédnout do jejich světa, občas se pak dokážu podívat jejich očima i na ten svůj a objevit něco nového.

Dotazy na mé studium mne dnes již nezaskočí, jelikož odpověď mám v hlavě už zformulovanou a ze zkušenosti vím, že u jedné otázky nezůstane. Když se konverzace posune až k tématu mého současného výzkumu, dostáváme se do sféry složitějších odpovědí a najednou není tak snadné dostat mé studijní záměry do pár vět a podat to tak, aby tazatel pochopil a abych se sama nezamotala do předkládaných informací. Jako student se běžně dostanu do situace, kdy své

¹ Takto pojmenovala proces tvoření a transformace výzkumného tématu v rámci Science slamu má sestra Petra Bruzlová. Jelikož jsme jednovaječná dvojčata, četla (jako většinu mých prací) tento článek jako první. Název zkrátka zkusila napsat spíše ze zábavy. Z mé zkušenosti vyplývá, že ty první nápady bývají nejlepší a rozhodla jsem se ho tedy zachovat.

výzkumné záměry představuji vyučujícím, obhajuji např. u zkoušky apod. Při těchto formálních příležitostech mám již jasnou představu, co mě čeká. Příprava projektu, úpravy projektu (i opakované), představení výzkumu spolu s powerpointovou prezentací pro přehlednost a případná diskuze. Osobně se v takových situacích cítím primárně hodnocena, nemám pocit, že by se posluchači chtěli jen jednoduše dozvědět, co zkoumám. Nicméně mne nenapadlo, že by mohla existovat i jiná verze představení výzkumu. Někomu, kdo nemusí mít s vysokou školou nic společného, nikdy o podobném tématu neslyšel, na pódiu, bez prezentace a v 6–8 minutách. To je Science slam².

Poprvé jsem slyšela o Science slamu jako o možnosti prezentace výzkumu široké veřejnosti. Měla jsem představu přednáškové místnosti, projektoru a dlouhého výstupu, jehož tématem bude můj výzkum. Vlastně nic až tak nového a překvapivého, pro mne osobně ani moc zábavného. Ráda povídám o svém výzkumu, ale neviděla jsem motivaci opakovat už několikrát zažitou zkušenost. Měla jsem obavu, koho by zajímalo, co budu říkat? Vždyť v tomto formátu se většina lidí po pár minutách začne nudit. A hlavně lidé, kteří nemají s mým oborem vůbec nic společného. Jak by tomu rozuměli? Když vezmeme akademickou přednášku a vyjmeme ji z bubliny světa vysoké školy, jak může fungovat? Myslím, že je málo pravděpodobné, že by se lidé, kteří chodí 8 hodin do práce, večer sbalili a šli na přednášku plnou vědeckých pojmů. Zkrátka mi připadalo, že to moc zájmu vzbudit nemůže. Můj názor se příliš nezměnil ani na akci věnované vzdělávání pořádané organizací Eduforum, kde jsem se o slamu dozvěděla více. Jeden z organizátorů hovořil o zábavné a inovativní formě popularizace vědy, která má i vzdělávací potenciál a zároveň přišel hledat nové účastníky do dalšího ročníku. Přišlo mi zvláštní, že Science slam pořádá Masarykova univerzita a já o ní nikdy neslyšela. Ale organizátory jsem znala a rozhodla jsem se zeptat na detaily a jejich zkušenosti. Ukázalo se, že zatím na další ročník nemají moc účastníků a snažili se mě přesvědčit, abych přišla na slam vystoupit. Neslíbila jsem nic, ale na druhou stranu jsem chtěla pomoci. Má počáteční motivace nebyla jít a ukázat co zkoumám, ale pomoci organizátorům uskutečnit slam jako takový.

Pro mé rozhodnutí zúčastnit se nakonec hrála roli svébytná forma Science slamu. Vystupující nepřichází předvést konferenční výstup s detailním vysvětlením metodologie, teorie a dalších věcí končících na -ie. Ani nerozebírá dlouhou řadu argumentů, cílů a možných využití výsledků. Science slam cíleně mění stereotypní představu o vědci jako nudném starci v bílém plášti na člověka s osobním zájmem o určitou oblast světa. Člověka, který může být i zábavný a chce se o své myšlenky podělit. Já slam chápu jako možnost ukázat člověka, jehož prací a zájmem je věda, ať už se jedná o jakékoli odvětví. Umožňuje zajímavým způsobem předat odborné informace a nadšení z vlastního výzkumu. Není to jen výzkum, jedná se o *konkrétního člověka a jeho výzkum*. Pro projev platí pár pravidel: 6–8 minut, žádná prezentace, jen já a věci, které si přinesu s sebou. Pro mě nový pohled na vědu a její popularizaci.

² Viz web Science slamu na <http://scienceslam.muni.cz/>.

Transformace mých myšlenek od vědce k řečníkovi aneb „Imaginativní vědecká reinkarnace...

Rozhodla jsem se zkusit na slam přihlásit a pomohla jsem sehnat ještě dalšího účastníka – své dvojče. Prošla jsem zběžně informací na webu a stále komunikovala s organizátory. Největší problém byl v celkové propagaci. O akci se mezi studenty téměř nevědělo. Řečníci se sháněli na poslední chvíli a málokdo chtěl investovat celkem dost času do přípravy na akci, která vlastně nemá žádné jméno. Pokud člověk sám nebyl trochu nadšený extrovert, nebo neznal někoho, kdo už slam zkusil, nebyla moc šance. Pro mě byla dostatečnou motivací pomoc a brala jsem to jako zajímavou novou zkušenost a zábavu.

Přemýšlet o realizaci vlastního výstupu jsem začala celkem brzy. Když mne nějaký projekt nadchne, většinou neumím věci nechat jen tak plavat a začnu daný úkol řešit. Měla jsem sice možnost se pro představu podívat na starší vystoupení z minulých slamů, ale nevyužila jsem ji. Když mám něco tvořit, ať už se jedná o projev, komentář či něco jiného, nechci vědět, co a jak dělal někdo jiný. Nezajímá mě v tu chvíli, jakým způsobem uchopili svůj výzkum ostatní, jaké použili rekvizity, prostě to není vůbec důležité. V této první fázi myslím jen na to, jak to udělat co nejlépe tak, jak chci já, a vlézt se do pravidel, která mám určena.

V rámci přípravy na akci jsou vždy pořadatelé organizovány dva workshopy, které mají řečníkům pomoci s projevy a s tím, jak je na podiu uchopit. Vážně jsem váhala, jestli se jich zúčastnit. Bála jsem se, že nastane právě to, že mi někdo nalinkuje, co a jak mám říkat a z mého tvoření nezbude nic. Nakonec jsem přišla. Řekla jsem si, že přece jen nemám s ničím podobným žádné zkušenosti a bude lepší, když se o tom s někým pobavím. Věděla jsem, že se nenechám do něčeho natlačit, ale měla jsem zájem o další názory. Těšila jsem se také, že poznám ostatní účastníky a členy týmu. Velice mě překvapila celá organizace workshopu a obavy se pomalu rozplynuly. Cítila jsem se příjemně v prostředí lidí, kteří dostávali z mé hlavy nápady a myšlenky, které bych sama těžko objevovala. Zároveň se mnou pracovali individuálně a nenutili mi zaručené postupy a návody. A tehdy začalo transformování tématu mého výzkumu v nový celek pro účel výstupu na podiu.

Na začátku pro mě bylo jasné, co zkoumám – *dětské pojetí náboženství ve vyučovacím procesu*. Byla jsem spolu s dalšími účastníky požádána, abych řekla několik pojmů, které se vztahují k mému výzkumu. Pracovali jsme všichni společně, dva lektori a dva účastníci (na první workshop se nás moc nesešlo, jelikož přihlášeno bylo 5 účastníků). Měla jsem příjemný pocit, že mi někdo jen nezadá úkol a nekouká, co budu dělat. Rychleji jsem pochopila, co se po mně žádá, když jsem měla příklad. Nebylo nutné pojmy vysvětlovat, prostě jen je říct. Najednou jsem ale nevěděla, jaké si vybrat. Pojmů je tolik! Proč jsem si nemohla na žádný vlastně vzpomenout? Zmínila jsem nějaké základní, jako náboženství, konstrukt, žák, pojetí. A připadalo mi těžké si tak rychle vybrat. Jakmile jsem začala přemýšlet, měla jsem před očima třídu, žáky a nějaké nadpisy z knih. Moje mysl funguje v obrazech mnohem více než ve slovech. Mám také fotografickou paměť, ne nějak zvlášť dokonalou, ale mám. Pokud musím tedy na něco myslet, lze si představit, že se mi v hlavě objeví něco jako obraz. Když se jedná o situaci, vzpomínku na nějaké lidi apod., vidím před sebou přímo konkrétní místnost a lidi. Mohu se v té situaci posouvat v čase a pohybovat se v prostoru. Když se jedná o slova (většinou

pojmy, které se učím), vidím je napsaná tam, kde jsem si je přečetla. Vidím jejich barvy, tvar a umístění v textu. Má paměť je spíše krátkodobá, takže když jsem si měla vzpomenout na pojmy ze studia, neuměla jsem si už vybavit, kde jsem je četla, a pokud je často nepoužívám, prostě je nevím. Nikomu jsem nesdělovala, že hledání pojmů mi moc nejde a snažila se udělat maximum. Chvillemi mi ale problesklo hlavou, k čemu mi to bude. Byla jsem zvědavá.

Jako další následovalo krátké představení našich výzkumů. Dostala jsem 6 minut na vysvětlení druhé účastnici, s čím do slamu přicházím. Nepřipadalo mi to nějak zvlášť složité. Začala jsem od toho, co studuji a že se tedy zabývám dětským pojetím náboženství ve vyučovacím procesu. Dále jsem vysvětlovala, co je to dětské pojetí, pak jak ho lze zkoumat, jak tam zapadá náboženství a najednou byl konec! Vůbec jsem neřekla všechno, co jsem měla v plánu! Vlastně jsem na ni vyhrnula mnoho informací, ale stále mi přišlo (i podle jejího zmateného výrazu), že nemohla pochopit, co dělám. Potřebuju víc času! V této fázi jsem znervózněla. Jak mám vysvětlit všechno důležité, aby to ti lidi pochopili? Je toho tolik a je to složité. A ještě k tomu to má být zábavné.

Měla jsem hlavu plnou myšlenek a přišel další úkol. Vzít papírky a napsat všechno, co se mi honí v hlavě. Každý pojem, věc, slovo, proces, cokoli, co se pojí s mým výzkumem. Pro mne to byla fáze, kdy jsem si začala uvědomovat, že můj výzkum je obrovský balík informací. Když se schovávaly a motaly se v mé hlavě, ještě jsem si to nepřiznala. Ale když jsem viděla tu hromadu papírků před sebou, došlo mi, že všechno lidem za tak krátkou dobu prostě nevysvětlím. Ale co teď? Počet pojmů a slov přede mnou sice vypadal na první pohled hrozně nepřehledně, ale když jsem si je začala procházet spolu s lektory, uvědomila jsem si, že různé papírky spolu souvisí. Jeden vysvětluje druhý a z toho vyplývá třetí. Také tento říká, proč je tady zase napsané jiné slovo, apod. Tato hromádka ukazuje na koncept náboženství, druhá na dětské pojetí. Třetí na metodologii a poslední na vzdělávání obecně. Začala jsem tvořit *strukturu* budoucího projevu. Kdo by to byl řekl, že na zemi s hromadou papírků a fixkou se můžou dít takové věci. Opravdu jsem byla překvapena, jakými způsoby lze přemýšlet nad svou prací.

výzkumné teze...

Dospěli jsme k části workshopu, která se pro mě osobně stala v celém procesu tvoreni klíčovou. Dostala jsem otázky, které jsem si takto explicitně nikdy nepoložila. Možná se schovávaly za jinými úkony v rámci mého výzkumu, jelikož mi nepřipadaly úplně nové. Co já vlastně zkoumám? A proč to dělám? Co mě na tom zajímá? Odpovědi jsem rozhodně nevěděla ihned a přitom mi přišlo, že bych měla. Myslela jsem si, že vím, co zkoumám. Zabývám se problematikou dětských pojetí – tím, jak děti přemýšlí a jak tvoří svůj svět. Také co se s jejich světem děje, když prochází vyučovacím procesem. Zajímá mne, jak konstruují pojem náboženství a změny jejich pojetí v průběhu cílené výuky. Ráda bych objevila unikátní dětský pohled na téma náboženství. Často musím vysvětlovat, proč studuji religionistiku, když se zabývám spíše pedagogickým tématem. Zajímá mě na každém něco. Nemám „slabost“ pro konkrétní náboženskou tradici, nezaměřila jsem se více na východ ani na západ. Zajímá mě člověk. Jak myslí a proč. Zajímá mě, jak myslí

děti, jak tvoří svoje světy a co se s nimi děje, když se učí. A proto jsem propojila pedagogiku s religionistikou.

Ale co jsem vlastně chtěla těm lidem sdělit? Co mě fascinuje na výzkumu? Už nejde jen o mě. Není důležité pouze mé pochopení, ale hlavně pochopení diváků, kterým projev budu říkat. Lektori mi mé myšlenky zhmotnili do té správné otázky. *Co chci, aby si diváci odnesli z mého projevu?* Musela jsem začít přemýšlet trochu jinak. Já bych jim ráda řekla o svém výzkumu co nejvíce, ale co chci, aby si skutečně zapamatovali? Co chci opravdu sdělit? Tuto odpověď měla dát pouze jedna věta. Jednou větou mělo být formulováno vše, co chci, aby si diváci vzali z mého projevu. To není vůbec jednoduchý úkol. Zamyslela jsem se, proč celý výzkum dělám. Zajímá mne dětské pojetí, dětská konstrukce světa. Ale proč? Protože je to něco, s čím se ve vzdělávacím procesu příliš neparcuje, alespoň v tom tradičním ne. Sama jsem jako dítě ve škole měla zkušenost s nezájmem o mé myšlenky a názory. Když už jsem přemýšlela, vypadalo to, že špatně a motivace aktivně využívat svůj náhled na svět pomalu mizela. V mnoha případech nebylo potřeba mít vlastní hlavu, stačilo se naučit věty ze sešitu a hotovo. Rozumět se rovnalo pamatovat si. Má vlastní zkušenost a současné studium mě dovedlo k tématu výzkumu. Chci ukázat, že děti nepřichází do školy s prázdnými hlavami. Naopak, přináší si vlastní pojetí světa, své zkušenosti, vědomosti, emoce názory i představy. A já chci vědět, co se v jejich myslích odehrává a jak se ty rozmanité světy mění, když prochází vyučovacím procesem. Zkoumám to proto, abych zjistila, co jsou dětská pojetí a ukázala, jak jsou pestrá a že je třeba s nimi ve výuce počítat. I ve výuce tématu náboženství v rámci předmětů jako je například dějepis nebo základy společenských věd. Dětská pojetí se řadí mezi základní vstupní prvky pro učení dětí a je třeba nové informace aktivně stavět právě na nich. Našla jsem tedy hlavní myšlenky, které bych ráda, aby si diváci odnesli z mého projevu. *Pochopení, co jsou dětská pojetí a proč se by měla stát aktivní součástí vyučovacího procesu.* Musela jsem se smířit, že nemohu sdělit vše do detailů a můj zájem se kloní spíše k pedagogické části výzkumu.

Uvědomovala jsem si již dříve, že se od zkoumání náboženství více vzdalují. Nevnímala jsem to jako problém, spíše jako novou cestu a možnosti. Rozhodla jsem se nelákat si hlavu, zda je můj zájem více religionistický nebo pedagogický a raději jsem se zaměřila na to, co chci zjišťovat. Stále mám pocit, že výzkum je religionisticky velmi relevantní, jelikož téma náboženství v něm hraje významnou roli. V rámci Science slamu jsem musela vybrat nejdůležitější body, které chci sdělit. A těmi, jak jsem zmínila, je dětské pojetí a jeho role ve vyučovacím procesu. Nemusí se jednat pouze o dětské pojetí náboženství, můžeme zkoumat fenomény napříč celým spektrem vyučovacích předmětů. Neměla jsem v úmyslu představit body, které by mne jako religionistu „měly“ nejvíce zajímat, ale ty, kterými skutečně nejvíce žiji.

...s výsledkem přístupné alternativy pro nepoučené.“

S představou, co chci divákům svým výstupem říci, jsem odcházela z prvního workshopu. Zbývalo vymyslet, jakým způsobem to udělám. Brala jsem to jako výzvu. Bylo zábavné tvořit projev, který nemusí být akademický. Myslím, že jsem měla radost právě z toho, že můžu něco vysvětlovat jen tak „lidsky“. Zároveň jsem

měla obavu vystoupit z vědeckého světa, který se mi zdá uzavřen trochu sám do sebe. Představit svůj výzkum široké veřejnosti je krásná myšlenka, ale bude to někoho vůbec zajímat? Chtějí se lidé dozvídat zrovna o mém oboru? Počáteční nadšení střídala nervozita. Science slam většině lidí evokuje převážně přírodovědně zaměřené výzkumy a jejich zastoupení mezi účinkujícími této představě odpovídá. Na druhou stranu jsem měla motivaci ukázat, že i humanitní téma na podium slamu patří a že naše mnohdy abstraktní témata dokážeme vysvětlit ostatním. A v neposlední řadě představím sama sebe.

Chtěla jsem lidi svým výstupem nejen poučit, ale i pobavit. Proto jsem na začátek svého výstupu zařadila roli dítěte – žáka, který přijde ze školy a prohodí pár vět se svými rodiči. Následovala pasáž, kterou bych označila za trochu teorie. Snažila jsem se vybrat dostatečné množství informací a zároveň jimi diváka neupat. Pomáhala mi navržená struktura z prvního workshopu. Stále jsem měla na paměti své cíle, tedy co chci, aby si diváci z mého projevu odnesli. Do teoretické části jsem vložila vysvětlení dětského pojetí a konkrétní příklad, jak si ho představit. Další cenná rada od lektorů se pojila s vysvětlováním abstraktních pojmů. Pro lepší představu je důležité připravit přiblížení konkrétními příklady. Rozhodla jsem se jako příklad zvolit poznávání psa. Psa každý zná a dokáže si ho představit. Díky tomuto příkladu jsem byla schopna popsat, jak důležitá je zkušenost a použití vlastních myšlenkových nástrojů dítěte při procesu poznávání. Škola většinou staví na abstraktním předání informace, které si dítě sice na čas zapamatuje, ale nezařadí do svého pojetí světa. Nepřipojí si k poznatkům smysl, a tedy nemá důvod je zachovat. Dětské pojetí je pedagogický termín označující dynamický individuální dekódovací systém světa, který můžeme považovat za součást systému poznávání. Zahrnuje znalosti, zkušenosti, emoce, představy, myšlenky, koncepty, pojmy atd. Neustále se proměňuje vlivem každodenního vnímání a poznávání. Nové informace se navazují na existující pojetí a částečně ho transformují. Vždy tedy můžeme zachytit pouze aktuální stav pojetí. Pro zjednodušení si stačí představit, že člověk potká psa. Vidí ho, slyší, může ho pohladit, a protože ví, co je to pes, může adekvátně reagovat. Bude využívat znalost, kterou o psech má, dále vlastní zkušenost, různé emoce, smysly apod. Takto, samozřejmě zjednodušeně, fungují i procesy u žáka, když přijímá novou informaci. Naváže ji na již existující systém znalostí a schopností, který nazýváme dětské pojetí. Doufala jsem, že příklad bude dostačující pro představu systému dětského pojetí. Neměla jsem ambice z každého diváka udělat odborníka na dané téma. Chtěla jsem jim umožnit konkrétnější představu, díky které mohou porozumět základním aspektům mé práce.

Ráda bych divákům ukázala, že dětské pojetí je nedílnou součástí vyučovacího procesu a jeho aktivní zapojení do výuky by se mělo stát pravidlem a ne pouze výjimkou. To znamená, že musím ukázat, že v dnešní době se nejedná o samozřejmou věc a proč je to špatně. A chci, aby si tuto část pamatovali. Takže jsem vymyslela další hereckou pasáž, kde zahraju „typickou učitelku“. Učitelka seznámí diváky s pojmem vzdělávací systém a procesy jeho fungování. Abych ukázala kontrast současné situace většiny běžných škol, bude učitelka až absurdně vyzdvihovat roli systému a naprosto potlačovat žákovu individualitu a názory. Zkráceně řečeno, systém je to hlavní, žák se musí přizpůsobit, plnit úkoly, pamatovat si látku a nepřemýšlet. V neposlední řadě potřebuji ukázat, jak systém konkrétně ovlivňuje dětské pojetí. Nejjednodušší bude opět poukázat na konkrétní příklad

a to na ten, který už divák zná. Poznat psa. Jak ale popsat, co se děje v rámci vzdělávacího systému? Dítě přijde do školy a jsou mu předávány nové informace. Jsou mu dány i nástroje, jak má nové informace poznávat. Dítě má však přirozeně své vlastní, které nemůže využít a je nuceno vyměnit za nástroje systémové. Dětské pojetí nezmizí, pouze je žák přestane aktivně využívat. Takže k poznávání psa jsme použili oči – nasadíme brýle, uši – zakryjeme sluchátky, ruce – navlékneme rukavice, a vůbec celého člověka zabalíme do igelitu a hotovo. Poznávání podle pravidel vzdělávacího systému. Vymýšlení mi šlo celkem rychle. Připadalo mi mnohem přirozenější tvořit tuto verzi projevu než konferenční výstup.

A jsme u poslední fáze. Ráda bych, aby diváci za tématem výzkumu viděli mě. Konkrétního člověka a mé téma výzkumu, tedy co konkrétně dělám já. Seznámím diváky s mým zájmem o dětské pojetí náboženství a o způsoby, jak tohle téma zařazují do svých unikátních světů. Abych jim vizuálně přiblížila rozmanitost možných pojetí, postavím do řady židle. První bude symbolizovat „dokonalého žáka“, toho, kterého stvořil systém. Druhá židle se otočí o 90° a naznačí, že stále mluvíme o žákovi, ale nejedná se o shodné osoby. Žák vnímá svět okolo sebe svým způsobem a já se o jeho pojetí zajímám. Třetí židle bude k divákům nastavená opěradlem a opět představí jiné žákovské pojetí. Poslední nastavím vzhůru nohama, ale neznamená to, že tento žák myslí a vnímá špatně. On myslí *jinak*. Jinak než např. učitel očekává, nebo jinak než většina apod. A i když na první pohled není jasné jak, budeme-li to zjišťovat, pochopíme jeho svět „obrácené židle“ a umožníme mu nové informace také zařadit do jeho pojetí.

Strukturu jsem dopsala na papír obyčejnou tužkou, jelikož si svůj rukopis dobře pamatuji a lépe se mi z něj pak čerpá. A nezbývalo už nic jiného, než se dostavit na druhý workshop. Tentokrát už jsem neměla pochyby o své účasti. A to i přesto, že jsme si svůj výstup měli vyzkoušet a nechat si od lektorů říci zpětnou vazbu a popř. něco poupravit. Už před příchodem jsem věděla, že si o svém projevu budu chtít s ostatními promluvit, podělit se o své nápady, ale rozhodně si ho celý nezkusím říct. Ne že bych nechtěla nic měnit, nebo že bych si byla tak jistá. Jedná se o pocit, který mám, když jsem na podiu a v konkrétní okamžik mám něco předvést. Nejde vyzkoušet. To, co se odehrává je směs nervozity a nadšení, které potřebuji, abych vydala, co vydat chci. Netvrdím, že je to postup pro každého, ale o sobě vím, že by mi vyzkoušení nepomohlo. Stejně jsem to vysvětlila i lektorům a nechali rozhodnutí na mně. Odpověděli, že workshop slouží hlavně pro nás účastníky a pokud mi tato část nedá, co potřebuji, budou to respektovat.

Chystání na hlavní večer už nějak zvláštní nebylo. Vzala jsem pár rekvizit jako batoh pro žáka a brýle pro učitelku. Na místě mi přidělali mikrofon a poprvé jsem viděla podium a hlediště. Sál nevypadal zase tak velký, cca pro 140 lidí. Nebyl to můj první výstup na podiu. Docela dlouho jsem hrála divadlo, ale vždy jsem stála před diváky v nějaké roli. Tentokrát jsem tu byla sama za sebe a měla jsem říkat něco o svém výzkumu. Jedná se o úplně jiný pocit. Na druhou stranu jsem chtěla, aby lidé kromě tématu výzkumu viděli mě. Jako člověka, kterého zajímá určité téma a rád se o něj podělí. Připadalo mi důležité přijít nejen s ambicí dobrého projevu, ze kterého si každý něco odnese, ale také s ambicí přijít sám za sebe a být pochopen. Myslím, že pro sdělování myšlenek potřebuji nejen vědět, co chci říct, ale současně vnímat, že v tom okamžiku jsem to já, kdo mluví, a co se ve mně odehrává. Všechny procesy současně mi teprve umožní říci celek myšlenek. Jako

bych mluvila sama se sebou a současně s ostatními. Takto pracovat jsem neuměla vždy. Bojovala jsem s nervozitou, neuměla se poslouchat a spíše se snažila sama sebe potlačit. Myslela jsem si, že když se svým pocitům budu bránit, pomůže mi to. Opak byl ale pravdou. Teprve tehdy, když jsem si dovolila být nervózní, dělat chyby, nechala jsem své ruce, ať se klepou, poslouchala se, jak koktám a sledovala, že mi utíkají myšlenky, tak se něco změnilo. Postupně jsem před lidí nepřicházela s myšlenkou, že nesmím ukázat nervozitu, ale že vím, že nastane, už ji poznám a bude součástí mého výstupu. Stejně jako rozklepané ruce a mé zamotané věty. A přišla úleva. Řekla jsem si, chcete vidět mě? Tak tohle jsem já. Sítilo mi sebevědomí a s tím jsem se učila své nedostatky využívat. Když jsem nervózní, přichází vlna energie, já ji rozpoznám a nasměruji správným směrem. Směrem k divákům. Předám jim ji a s ní i vše, co chci říct. Poslouchám se a reaguji na sebe. Výstup na Science slamu nebyl výjimkou.

Když jsem vyšla na podium, oslnila mě světla a diváky jsem téměř neviděla. Začala jsem svůj výstup a uvědomila jsem si, že se mnohem více poslouchám, protože skoro nic nevidím. Myslím, že se mi projev celkem povedl. A opravdu jsem se bavila. Líbila se mi energie diváků, jejich reakce, a výstup jsem si užívala. Jak jsem řekla na začátku – slam podle mě umožňuje ukázat nadšení ze své práce a předat ho dál. Nemohu říct, zda se mi podařilo zcela naplnit svůj cíl. Jediné, co mi napovídalo, byly pozitivní reakce diváků. Zpětnou vazbou mi byl potlesk na konci mého vystoupení. Rozhodně jsem nevysvětlila všechny aspekty svého výzkumu, ale to nebylo mým cílem. Doufám, že diváci viděli *konkrétního člověka a jeho výzkum*. Na podiu stála Martina Bruzlová a mluvila o dětském pojetí náboženství ve vyučovacím procesu. Jasně, jednoduše, zábavně – tedy, snažila se³.

³ Martina Bruzlová, „V hlavě dítěte“, *Science slam MUNI*, <https://www.youtube.com/watch?v=X4bKt6bOPI0&index=4&list=PLMizXmi6MEKU6vT3NpKKTU16c-gaT3UJk>.